תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · בעל המאור

המאור הגדול על יבמות

רבנו זרחיה הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

המאור הגדול על יבמות

רבנו זרחיה הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/המאור-הגדול-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ח. 4
דף ט. 4
דף ט: 5
דף י. 5
דף יא: 6
דף יב. 6
דף טו: 8
דף יז: 8
דף יח. 8
דף יח: 9
דף יט: 9
דף כ: 10
דף כא: 10
דף כב. 13
דף כד. 13
דף כד: 13
דף כה. 14
דף כו. 14
דף כח. 15
דף כט. 15
דף כט: 16
דף ל: 17
דף לא. 18
דף לג: 19
דף לד: 19
דף לו. 19
דף לו: 20
דף לז: 21
דף לח: 22
דף לט. 22
דף מ. 22
דף מא. 23
דף מב: 23
דף מג. 23
דף מג: 24
דף מד. 24
דף מד: 24
דף מה. 25

דף ח.

[דף כח ע"א] לימא ליה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין פי' הא דקתני במתני' ולא מתיבמות לאו למימרא דליכא דין יבום הכא כלל אלא הרי הוא כאומר הרי אלו חולצות כדי שלא יבואו לידי לא מתיבמות כלומר שלא תעקר מאחת מהן מצות יבמין כגון דאדמיבם חד מיית אידך וקא בטלה מצות יבמין ולעולם איכא הכא דין יבום ומשום גזירה היא דדלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא כדאמרינן מעיקרא:

[דף כט ע"א] והא גבי ערוה לא גזרי' פי' שאם היה אחת מכל עריות איסור מצוה או איסור קדושה אין אומרים שתחלוץ גזירה משום איסור מצוה דעלמא ומשני ערוה מיגמר גמירי לה אינשי וידוע הוא שהיא הפוטרת וה"ר שלמה ז"ל מפרש בענין אחר וזה יותר נראה:

[דף כט ע"ב] יבמה דחזיא לכולהו חזיא למקצתייהו פירוש יבמה דחזיא לכולהו התרות של יבמה מעיקרא יש שיור בדחייתא וחזיא למקצתייהו כלומר בעיא חליצה והיינו צרה דעלמא ודהתירא להיתירא ודאיסורא לאיסורא לא דחי אבל דהיתירא לאיסורא דחיא:

מתני' שלשה אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות וכו' טעמא דגרש אחד מבעלי אחיות את אשתו ואח"כ מת נשוי נכרית וכו' כתב עליו הרי"ף ז"ל בהלכות תרין טעמין ותרוייהו לא מסתברי לי ולי מסתבר ג' מחלוקת בדבר ר"נ ורבא ורב אשי וזו היא לר"נ למעוטי כנס ואח"כ גירש ולרב אשי למעוטי אפי' מת ואח"כ גירש ולרבא למעוטי מת ולא גירש ר"נ כר' ירמיה ורב אשי ס"ל כתריצתא דר' ירמיה ופליג אדר"נ בזיקה ורבא פליג אתריצתא דר' ירמיה דס"ל כרב אשי בזיקה בכנס וגירש ר"נ לחומרא ורבא לקולא במת ולא גירש רבא לחומרא ור"נ לקולא ושניהם מודים במת וגירש לקולא ורב אשי מחמיר בשלשתן ואנן נמי נקיטין לחומרא:

דף ט.

כתב הרי"ף בהלכות הא מילתא מקשו בה רבנן היכי אמרי' הכא אמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם והתנן נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של אחי וכו' ופריק בה הוא ז"ל הפירוק הכתוב בהלכות ול"ג דפירוק הנכון כך מפי כתבם הוא שפסולה עדותן אבל מפי כתבו לא וכל שטרי הלואה ומקח וממכר הלוה והמוכר הוא שמצוה את העדים ואמר כתבו וחתמו וכן בגיטי נשים ואין זה מפי כתבם אלא מפי כתבו ואם אי אתה אומר כן עקרת מה שכתוב בקבלה וכתוב בספר וחתום והעד עדים ומקרא מלא כתוב בתורה וכתב לה ספר כריתות אלמא כל כה"ג כתבו שלו הוא ולא כתבם של עדים אבל היכא דכתבי מנפשייהו בשטר שצריך לומר כתובו ולא אמר להם כתובו הא ודאי

מפי כתבם הוא א"נ היכא דחזו אינהו מכתבא ואתו ומסהדי בני דינא על פה הא נמי מפי כתבם הוא שאין ב"ד רואין את העדות מן הכתב אלא מפי העדים הוא ששומעין והם ראו מן הכתב וה"ל מכתבם ולא מפיהם:

דף ט:

אמר רבא נתן גט למאמרו פירוש למאמרו ולא לזיקתו והרי"ף ז"ל שבקיה ללישנא בתרא דרבא ופסק כלישנא קמא ונ"ל כי סמך על מה דמייתינן לה כפרק ר"ג על בעיא דרב חנניא תיפשוט ליה מדרבא למימרא דסוגיין כל"ק ולדידן ליכא ראיה מינה דכי היכא דמפשטא לרב חנניא מל"ק דרבא ה"ה נמי מיפשטא מלישנא בתרא רלא כמגרש חצי אשה היא וחד מתרי לישני נקיטי וה"ה ללישנא בתרא ועדיין ליכא ראיה למידחיי' ללישנא בתרא דרבא:

[דף לד ע"א] ה"ג בשופעת מתוך ג' לאחר ג' (וכן גירסת התוספות) לאיחיובי אינהו ומתוך י"ב לאחר י"ב לאיחיובי אינהי פי' כגון שקבל בהם אביהן קדושין פחותות מבנות שלש שנים ואפילו נולדו בזו אחר זו ונתקדשו זו אחר זו אין אנו צריכין לאיסור בת אחת בכל ט"ז חטאות אלא לכל אחד ואחד משני האנשים ולכל אחת ואחת משתי נשים מאותן ארבע חטאות באיסור בת אחת:

דף י.

ומה שפסק ר"ח ז"ל כר' יהורה ולא כרבי יוסי באנוסה ומפותה נראין הדברים כן אע"פ שדחאה הרי"ף ז"ל (כמו שמבואר בר"ש דחיתו בסימן י') דודאי מאחר דקי"ל הלכה כר"מ דאמר כולן צריכות להמתין אחת עקרה וזקנה ושאינה ראויה ללילד ליתא לדרבי יוסי ובפרק החולץ נראה שאין הלכה כר"י במה שמיקל בענין הזה וכל שכן כרבי יוסי במה שהוא יותר מיקל ועיקרה במשנת היבמה לא תחלוץ ותו הא אשכחן ליה לשמואל בלישנא בתרא דלא ס"ל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מדלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין ואע"ג דבגיורת ומשוחררת ס"ל שמואל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מיהא כר"י ס"ל הילכך כיון דסוגיין כלישנא בתרא נקיטין מהני שמעתתא שכל הנשים צריכות להמתין שלשה חדשים אחת עקרה וזקנה ושאינה ראויה לילד וקטנה מן הנשואין או מן האירוסין יוציא בגט או במיתת הבעל ואנוסה ומפותה בת ישראל גדולה אבל גיורת ומשוחררת אפילו גדולה אינה צריכה להמתין שלא החמירו בה בבת ישראל בהבחנת זרעה למגזר בה זנות אטו נישואין אבל בנישואין אפי' (גר ו)

גיורת צריכין להמתין שלשה חדשים ושבויה בת ישראל נמי צריכה להמתין ג' חדשים כרבי יהודה שלא מיעט שמואל אלא גיורת ומשוחררת בלבד כרבי יוסי אבל בשבויה כרבי יהודה ס"ל וכן באנוסה ומפותה נמי ס"ל כרבי יהודה ולאו מטעמיה דאימר לא נתהפכה יפה יפה אלא משום דגזר בגדולה בת ישראל זנות אטו נישואין ובקטנה דלא שכיחא בה זנות לא גזר ואינה צריכה להמתין לא בזנות ולא בנישואין בחלוף ולא במיאון אלא יוצאה בגט בלבד וה"ה ליוצאה במיתת הבעל ואע"ג דבכתובות פרק אלו נערות אוקמה רב ששת להא ברייתא דהגיורת והשבויה בשראוה שנבעלה התם לטעמיה דר"י הוא דאוקימנא הכי דס"ל שבויה בקדושתה קיימא ובההיא לא קי"ל כותיה וכיון דקי"ל לאו בקדושתה קיימא שפיר דמי להחמיר אפילו בשלא ראוה שנבעלה:

דף יא:

מה שכתב הרי"ף כרבי אבא דאמר קם דינא משום דקם ליה כרבנן (הביאו הרא"ש בסי' י') אין הדברים נראין כן דהא אמרי' בגמ' אמר לך ר' ירמיה אנא דאמרי אפילו לרבנן ומהאי דאפסיקא הלכתא בפרק השותפין כר' יוסי דאמר מגלגלין עליו את הכל כמו שפירשנוה שם מטעם הדר דינא ובפרק בית כור אפסיקא הלכתא כרב דאמר בטלה מחלוקת וא"ל רבא לר"ג לרב דאמר במלה מחלוקת אלמא הדר דינא מכל זה הדעת מכרעת כר' ירמיה דאמר הדר דינא:

דף יב.

מתני' שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים לא כתב הרי"ף ז"ל מכל פלוגתא דאמוראי דאיתמרן עלה בגמ' ולא מידי ואנן הא קא חזינן דפליגי עלה אבייי ורבא אבייי אמר רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר ידו כידה פירוש אלימא להו לבית שמאי יד הבעל שהיא כיד אשתו בחייו דאפילו לאחר מיתה נמי לא פקעא לה ידו ומשום הכי יחלוקו וב"ה סברי פקעה לה יד הבעל במיתתו והנכסים בחזקתן והר"ר שלמה פי' קסברי ב"ה ידו כירה ולא נראה לי פירושו משום דכולהו שנויי לתרוצי לדב"ש מהדרי מאי שנא דפליגי בסיפא ולא פליגי ברישא והיכי מהדר על טעמא לב"ש ונסיב טעמא לב"ה אע"פ שהרב שלמה ז"ל טרח בפירושו להעמיד דבריו לא נתישבה דעתי בהם מכל מקום הויות דאביי ורבא קא חזינא הכא ואע"ג דלתרוצה לבית שמאי שקלינן וטרינן עליה מ"מ ש"מ מדרבא דאמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכולי עלמא ידו עדיפא מידה דאלמא לא פליגי ב"ש

וב"ה בהא דכי נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל מכרה בטל ואם מתה הנכסים בחזקת יורשי הבעל דהא ידו עדיפא מידה ולדבריו של הרב שלמה חולקין יורשי הבעל עם יורשי האב כדבעינן למימר קמן ואפשר שהיתה דעת הרי"ף ז"ל מכרעת כאביי מדאמר רב פפא ריקא מתניתין כוותיה דאביי ולדידן לא מכרעת מילתא מש"ה למדחייה לדרבא דהא קי"ל בכל פלוגתא כוותיה לבר מיע"ל קג"ם ולא בכל דוכתא סמכי' על דוקיא דמתני' למידחא מקמיה כללא דנקיטי' ואדרבה דוקיא דמתניתין דחינן וסמכינן על כללא דנקטינן תדע דבהא שמעתא אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל לסיועי לדאביי דאמר בכתובה לא פליגי והא אוקימתא לאו אוקימתא דסמכא הוא אלא דדחי' למאי דקא סליק אדעתיה דאביי מעיקרא דיש ספק מוציא מידי ודאי מאי טעמא לא אותביה לרבא מכתובה דמתני' ויהבינן לה טעמא משום דהוה סבירא ליה לאביי אפשר ליה למר לדחויי ליה בשנויא דחיקא למימרא דבכתובה לא פליגי ועלה אמר רב אשי מתני' נמי דיקא כי האי שנויא ואע"ג דדחיקא היא אבל לבתר דשני ליה רבא ואמר קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי הא ודאי בכתובה נמי פליגי ואף אביי נמי סבר וקבל דהכין שמעינן ליה בפירוש בכתובות בפ' האשה מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה ב"ש קא סברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומן הדין טעמא קברי לה לשומרת יבם שמתה יורשי הבעל שהם יורשי כתובתה לב"ש ולב"ה קוברין אותה אלו ואלו שחולקין בכתובתה ואמר רב אשי עלה יבם נמי כאחר דמי ואני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי והרי היא כתובתה כאילו נתנה לגבות אע"כ אית לך למימר דבכתובות נמי פליגי ועל דוקיא דמתני' לא סמכי' דאיכא למימר דילמא חד מתרי אנפי נקט וכיון דתנא יורשי הבעל עם יורשי האב ה"ה יורשי האב עם יורשי הבעל וכיוצא בזה כתבנו בב"ב בפרק לא יחפור דאמרי' התם דיקא נמי דקתני אם היתה רפת בקר קודמת לאוצר מותר ולא סמכי' על ההוא דוקיא דאידחא ליה ממסקנא דשמעתא כמו שכתבנו ופירשנו שם ובכתובות נמי בפרק הכותב מייתינן לה להדא פלוגתא דאביי ורבא אביי אמר נשואה ידו כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה למאי נ"מ לשומרת יבם וכיון דקי"ל כרבא דבתרא הוא אסתלקו להו כולהו אוקמתא דעולא ודרבא ודאביי דאוקמוה למתני' כל חד וחד לטעמיה הלכך מחוורתא דפסקא כל היכא דנפלו לה הנכסים כשהיא תחתיו דבעל ידו עדיפא מידה וקמי להו כולהו נכסי בחזקת יורשי הבעל וה"מ בגופה של קרקע ולאחר מיתה אבל בחייה ולפירות נעשו הפירות כמי שנפלה לה כשהיא שומרת יבם ואין ליבם זכות בהם הואיל ולא זכה בהם הבעל בחייו שלא מצינו אכילת פירות ליבם לעולם

ורש"י מפרש ידו עדיפא מידה בחיי הבעל ולאחר מיתת הבעל יד היבם כידה הלכך כשמתה היא חולקין יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסיה אפילו לב"ה וראינו לקדמונינו ז"ל שסמכו על הפירוש הזה ודנו עליו ועשו בו מעשה אף אנו אין בנו כח לזוז מדבריהם זהו דין שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ואם נפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם ל"ש נפלה ליה היבמה כשהיא ארוסה ל"ש נפלה ליה כשהיא נשואה אם לא עשה בה מאמר מוכרת ונותנת לכתחלה בגוף הנכסים וכ"ש בפירות וקיים ואם עשה בה מאמר מוכרת לכתחלה בנכסים שנפלו לה מקודם לכן בין בגוף בין בפירות אבל בנכסים שנפלו לה מאחר שעשה בה מאמר מוכרת כפירות לכתחלה אבל בגוף הנכסים לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים לפי שהנכסים בחזקתן כדברי ב"ה והויא כמי שנפלו לה נכסים משנתארסה וכן אם מתה הנכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל והן קוברין אותה נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי אשה וראיתי למפרשים בהלכה זו פי' ע"ד אחרת ולא נתישבה דעתי בדבריהם:

דף טו:

מעשה בבוריא הגיורת וכו' ה"ג לפניה אין לאחריה לא פירוש שנתגיירה והרי"ף ז"ל כתב בפניה אין שלא בפניה לא ואין הלשון הזה נכון וכן מה שכתב פי' וצריך לתקפו במים כדי שתעלה לו טבילה אין אנו מפרשים כך אלא כדי שיראה עליו סימן עבדות בטבילתו דלא ליטעון ולימא לשום בן חורין טבלתי:

דף יז:

תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה וכו' כיון דרב אשי ורבינא אוקמא לפלוגתא דרבי ורבנן בשיש תנאי בחליצה ובתנאי כפול וקי"ל אין תנאי בחליצה כדת"ר חליצה מוטעת כשירה הלכך ממילא שמעינן מינה שהלכה כדברי רבי וליתא לדרבנן ולא איכפת לן בין דכפליה לתנאי בין דלא כפליה מאחר שאין תנאי בחליצה והרי"ף כתב בהלכות הלכה כדברי חכמים ולא נראו לנו דבריו:

דף יח.

[דף נג ע"א] מתני' דלא כבן עזאי וכו' עד ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד פירוש גזירה דלמא אתי ליבומי תרוייהו אבל בשני יבמין ויבמה אחת ליכא למיגזר מ"ט אשת איש מידע ידיע וגט אחר גט איתי אפילו בשתי יבמות ויבם אחד:

דף יח:

[דף נו ע"ב] אמר רבה הכל היו בכלל אחרי אשר הוטמאה ס"א דוקא הכל היו בכלל זונה א"ד אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה משום טומאה אין משום זונה לא פירוש ופליגא אדרב נחמן א"ר ששת ולכאורה אף לישנא קמא פליגא מיהו ע"כ לא פליג רבה אלא באשת ישראל מתוך שהותרה לבעלה אבל בשאר חייבי כריתות ובכל נבעלה לפסול לה מודה דאפילו באונס מיפסלא כמעשה דתינוקת שירדה למלאת מים מן העין ונאנסה וההיא דאמר רבא בפרק ארבעה אחין ה"ק אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה דבי נשיהו רבא דקאמר ליה ולא רבה מדקא מתרץ לה למתני' אליבא דרב עמרם והכא הוא רבה:

דף יט:

תניא ר"י אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו וכו' א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע כתב עלה הרי"ף ז"ל והא מילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים מצות פריה ורביה ולא פי' למאי נ"מ אי דאורייתא אי דרבנן והשמיט מלכתוב מאי דאמרינן עלה בגמרא מתני' דלא כר"י ומה שכתב במשנתנו דלא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים וכתב עלה מימרא דר"נ אמר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה נראה מדברי הרב ז"ל דאיתא למתני' ואיתא לדרב נחמן ולשנויא דשנינן בגמרא אליבא דידיה אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים נ"מ למכור ס"ת ואנו לא כך נראה לנו דהא בהדיא אמרי' בגמרא מתניתין דלא כר"י וכיון דאיפסקא הלכתא כר"י ממילא אדחא לה מתני' דלא יבטל וליתא למתני' מקמי ברייתא אלא אפי' יש לו בנים לא יבטל מפריה ורביה ולכתחלה אינו נושא אשה דלאו בת בנים אע"פ שיש לו כמה בנים ומוכר ס"ת לישא אשה בת בנים ואע"ג דמדרבנן היא אין הפרש בכך בין דאורייתא לדרבנן אלא הכי הוא דאיכא לאיפלוגי בין דאורייתא לדרבנן דאי קיים פריה ורביה דאורייתא ומתה אשתו ונשא אשה אחרת ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה לא אמרינן בהא אינו רשאי ליבטל שלא אמר ר"י אלא במנהג דרך ארץ מדקא נסיב תלמודא בבקר זרע את זרעך אבל לא חייב לגרש בכך א"נ נ"מ בין דאורייתא לרבנן למאי דאמרינן התם מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעבור עליו ג' רגלים ואם אין לו בנים מותר לו לישא אשה לאלתר מפני ביטול פריה ורביה דשמעת מינה הא קיים פריה ורביה דאורייתא אסור ובכל הני מילי לא פליג ר' יהושע:

דף כ:

הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל חזינן לגאון דקאמר דמימריה דר' אמי אליבא דמשנה ראשונה היא וכולה כדכתיבא בהלכות ואנו אין דעתנו נוחה אף במה שפירש בה הרב בהלכותיו משום דקשיא לן עלה למה לה למימרא ליה מינך הוא דלא מולידנא דאינך יורה כחץ אפילו הוא יורה כחץ (הוא) חייב ליתן לה כתובה דהא אמרינן שמא לא זכה ליבנות ממנה ואיהו דמיפקיד מיענש איהי דלא מיפקדא לא מיענשה אלא מסתברא לן שלא בא רבי אמי בזה ללמד בבאין לדון על עסקי כתובה אלא בבאין לישאל בב"ד אם מותר לשהות עמה אם לאו וקמ"ל רבי אמי היא נאמנת ומורין לה להיתר אי נמי בבאין על עסקי גירושין וכתובה כגון מי שקיים פריה ורביה ומתה אשתו ונשא אשה אחרת ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה והיא באה מחמת טענה לומר דכחש חיליה ואינו יורה כחץ ובעי חוטרא לידה ומרה לקבורה קמ"ל רבי אמי היא נאמנת וכופי /וכופין/ אותו להוציא וליתן כתובה ורב אחא משבחא ז"ל מוקים לה בכה"ג ואפילו בתוך עשר שנים ולא נהירא דכל בתוך עשר שנים חוששין שמא עיניה נתנה באחר ואינה נאמנת:

דף כא:

מכרו שניהם לפרנסה פי' כגון שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה אע"פ שמכרו לצורך פרנסת עצמן אפ"ה הבעל מוציא מיד הלקוחות וכ"ש האשה כמעשה שהיה לפני רבן שמעון בן גמליאל וקיימא לן כוותיה חדא דלא פליגי רבנן עליה ועוד מעשה רב ואע"פ שכתב הרי"ף ז"ל לא איפשיט דנעביד בה מעשה אנן כתבינן מאי דחזינן לפום סוגיא דגמרא ורבן שמעון בן גמליאל אזיל לטעמיה שמחמיר במכירת נכסי האשה ובמה שהוא משועבד לה כדאשכחן בעושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה דאמרינן אינה גובה משאר נכסים וכו' כדאיתא בגיטין בפרק השולח ובכל אפותיקי נשנית אותה ברייתא בין באפותיקי סתם בין במפורש שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה וכשמכרה לאחד כמו שפירשו בירושלמי העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה ומכרה לאחר מכירה מכירה והלוקח יחוש לעצמו פי' כלומר יחוש שיניח להם נכסי בני חורין שיגבו מהם כדי שיהא יכול לומר להם הנחתי לך מקום לגבות ממנו ורשב"ג פליג באשה בכתובתה דלא מצי אמר לה הנחתי לך מקום לגבות ממנו והתם לא קי"ל כוותיה אלא כרבנן דאמרי גובה משאר נכסים וכך פסק הרי"ף ז"ל ואי קשיא לך מכדי העושה שדהו אפותיקי לאשה לכתובתה היינו שיחד לה בכתובתה והיא אחת מאותן שלש שדות

שדינן שוה אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שיחד לה בכתובתה ואחת שהכניס לה שום משלו מאי שנא התם דפליגי רבנן עליה דרשב"ג ומ"ש הכא דלא פליגי דקאמרינן ולא עוד אלא אפילו הכניס לה שום משלו לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה וכו' ועוד מאי שנא התם דאמר רשב"ג אינה גובה משאר נכסים דמשמע שהמכר קיים עד שעת גביית ומאי שנא הכא דאמר הבעל מוציא מיד הלקוחות והמכר בטל מיד י"ל התם מקרקעי הכא מטלטלי ודבר הלמד מענינו כולה מתני' וגמרא דהכא במטלטלי עסקינן בעבדים ובכלים אע"פ שטעם שבח בית אביה מצינו שהוזכר כמו כן במקרקעי כדתנן נפלו לה זיתים וגפנים וכו' אבל בטל המקח לא אמרו אלא במטלטלי דוקא ומכנסת שום לבעלה ומכניס לה שום במטלטלי עסקינן כדתנן שום במנה וכנגד השום ומפורש בירושלמי מה ראו לומר בשום פחות חומש ובכספים אחד ומחצה אמר רבי יוסי ברבי חנינא שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות את כליה ושמו דעתו של איש שהוא רוצה לישא וליתן בכספים ולעשותו באחד ומחצה א"ר יוסי הדא אמרה שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו וזה האמור בירושלמי הוא האמור כאן בגמ' דילן והדבר שוה בין בשום שהכניסה לו [בין שום שהכניס לה] ובכל כלים שבעולם אפילו שוין חמש מאות ואפילו אלף זוז כעין מימריה דרב יהודה בהכניסה לו שני כלים אע"פ שראינו לחכמי הדור שכתבו שאין דנין בכך בכלים יקרים ובעדיי זהב לא נראו לנו דבריהם נקט האי כללא כל הכנסת שום שאמרו לא אמרו אלא במטלטלין ומה שאמרו באותן שלש שדות אחת שהכניס לה שום משלו שכתב אחריות השום על השדה ואם תשאל מאי שנא מטלטלי ממקרקעי כך פירשו טעמו של דבר בירושלמי שהאשה רוצה לבלות כליה ולא שיבלו אותם אחרים וההפסד במטלטלי יותר מצוי כמו שאמרנו לענין אדרכתא דלא כתבינן לה אמטלטלי דלמא שמיט ואכיל להו הרי פירשנו דין מטלטלי האשה שהמכר בטל בהן מיד בין בשום שהכניסה לו בין בשום שהכניס לה דין מטלטלי האשה שלא הכניסה שום כדמפרש לקמן ודין מקרקעי האשה שהכניסה לו אם לקח מן האיש בלבד המכר בטל מיד מדאיבעיא להו בעל שמכר קרקע על פירות מהו מכלל דפשיטא להו כשמכר לגופה של קרקע שלא עשה ולא כלום ולא שייך למימר בה רווח ביתא ולהתיר בזוזי דעביר בהו עיסקא שאין זה אלא קטטה בינו לבינה ונקיש ואתי תיגרא אע"פ ששנינו בהכותב נכסיו לבנו לאחר מותו מכר האב מכורין עד שימות דין אשה שאני כדאמרן ובהא אפילו רבנן מודו שאין דרכה של אשה לחזר אחר נכסיה על בתי דינין וא' נכסי מלוג ואחר נכסי צאן ברזל שוין הם בדין בעל שמכר קרקע לגוף או לפירות אע"פ דאמרינן בפ' חזקת הבתים כי אתמר דאמימר היכא דזבין איהו ומת דאתיא איהי ומפקא ה"ה אע"ג דלא

מת אלא משום דלא פסיקא ליה דאיכא בעל שמכר קרקע על פירות ובזוזי דעבד בהו עיסקא שהמכר קיים משום הכי [נקט] זבין איהו ומית ואם לקח מן האיש וחזר ולקה מן האשה בנכסי מלוג מקחו קיים לעולם ולא מציא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי כדמפרש התם וזו היא ששנינו אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראיה יש ובנכסי צאן ברזל כיון שהמקח בטל מאצל האשה הרי הוא כמי שלקח מן האיש בלבד והמקח בטל מיד ואם לקח מן האשה תחלה המקח קיים לעולם בכל נכסים שבעולם ודין מקרקעי הבעל זו היא ששנינו לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל והוי יודע דהאי מקחו בטל לא קאי אלא אחזר ולקח מן האשה כלומר שאין המקח מידה כלומר וכשתבא לגבות כתובתה גובה מהם ואע"ג דאוקימנא באותן שלש שדות הא אסיקנא התם דלא אתא למעוטי אלא נכסי מלוג אבל שאר נכסים דידיה כל שכן דהויא ליה איבה ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ובכתובות רמיא לה אמתני' דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו דשמעת מינה אחד שאר נכסים דידיה ואחד אותם ג' שדות שוין הם בדין נחת רוח ושהמקח קיים כל ימי הבעל ואינו בטל עד שעת אלמנות וגרושין כשתבא לגבות כתובתה וכדאמרינן בכתובות בפרק האשה אשתו אי בעי לזבוני ה"ג דלא מצי מזבין ובגטין בעושה שדהו אפותיקי האשה בכתובתה אמרי שהיא גובה משאר נכסים ואפותיקי הוא שייחד לה בכתובתה אלמא אפילו באותן הג' שדות המקח קיים כל ימי חיי הבעל כדין שאר נכסים והרי"ף ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים דידה שהם נכסי צאן ברזל וזה הפירוש לא נראה לנו שכיון שהזכירו באותן ג' שדות אחת שהכניס לה שום משלו והוא נכסי צאן ברזל שכתב אחריות השום על השדה ובין שהכניס לה השדה בענין הזה בין שהכניסה לו המקח בטל אלא שזה בטל מיד וזה בטל בשעת גביית כתובתה מ"מ המקח בטל לפיכך לא הוצרכו לדקדק על נכסי צאן ברזל והיינו דקאמר למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים דידיה כל שכן דהויא ליה איבה והכין גרסינן לה בכל נוסחי דוקאני ובדין הוא דלימא אי למעוטי שאר נכסים דידיה סוף סוף מתני' היכי מתרצה דקתני אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראיה יש והלא אין אלו נכסי האשה אלא נכסי הבעל אלא הא עדיפא ליה למיפרך כל שכן דהויא ליה איבה כדי שיתבאר דין הנכסים כולן ואסיקנא למעוטי נכסי מלוג וממילא איתרצ' לה מתני' ואוקמא בנכסי מלוג והוא הדין למטלטלין של האשה שלא הכניסה שום שהם נכסי מלוג שאם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים לעולם ואין צריך לומר כשלקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש ואם לקח מן האיש בלבד או מן האשה בלבד מקחו בטל מיד ודין מטלטלי הבעל מה שלא הכניס לה שום ולא כתב

מטלטלי אגב מקרקעי הדבר ברור שהמקח קיים בהם לעולם הרי פירשנו דין הנכסים כולן של האשה ושל האיש בין במקרקעי בין במטלטלי והירושלמי שכתב הרי"ף ז"ל בגיטין בפרק השולח רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינו מכורה הוי בשמכרן לשעה אנו קיימין דמשמע שהמכר בטל בהן מיד ושאר דברים האמורים באותו ענין בירושלמי שנראין כסותרין מקצת דברינו אין אנו משגיחים להם שאין אנו סומכין אלא על תלמוד ערוך שבידנו:

דף כב.

[דף סד ע"א] איבעיא להו מאי טעמיה דרבי יוסי וכו' או דלמא ילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל פי' בעבדיו אבל באמו פשיטא לן דאית ליה לר' יוסי דילוד מאכיל ליולדתו ושאינו ילוד לא ופסקא דהעובר והיבם דברי הכל היא ואי אמרת דלמא התם נמי טעמיה דר' יוסי משום דעובר במעי זרה זר הוא הא תנן ממזר מאכיל וכל שכן זר אבל בעבדיו כיון דאית ליה זכיה דלמא ה"נ דמאכיל דכהן כי יקנה נפש קרינא ביה ובת כהן לכהן לעולם אכלה לא שנא מעוברת ול"ש שאינה מעוברת ולא אמרינן כנעוריה פרט למעוברת אלא בחוזרת:

דף כד.

וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה ופי' הערל ואפי' מתו אחיו מחמת מילה ואע"ג דאמרי' בגמ' המול לו כל זכר אמר רחמנא והאי לא בר מימהלי הוא ה"מ במילת זכריו ועבדיו אבל במילת עצמו סתמא כתב וכל ערל לא יאכל בו כלל ובפ' נושאין על האנוסה מוכחא מילתא דאפילו מתו אחיו דמינס אניס מאיס ואין חולקין לו תרומה:

דף כד:

[דף עט ע"א] מדאסיקנא בגמרא נתינים משה ודוד ויהושע גזרו עליהם אסתייע ליה טעמיה דרבה כדמעיקרא בגיותן אסירי מדאורייתא נתגיירו משרא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו ואע"ג דהדר ביה מיניה רבה ואמר לאו מילתא היא דאמרי אנן לא נקיטין אלא בטעמיה קמא משום דמסייע ליה מסקנא הלכך פצוע דכא ישראל מותר בנתינה ופצוע דכא כהן אסור לכתחלה בגיורת דלמא בקדושתיה קאי ולא גמרי להו מהדדי בלישנא קמא דרבה והרי"ף ז"ל לא הזכיר מכל זה כלום:

דף כה.

ה"ג בהלכות הרי"ף ז"ל הב"ע בשלא גמרו וכו' שערו וצפרניו וכללו של פי' השמועה כלו חדשיו וגמרו סימניו ולד מעליא הוא לכל מילי ואינה צריכה לפנים לא כלו חדשיו ולא גמרו סימניו נפל גמור הוא והרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת לא כלו חדשיו וגמרו סימניו אמרי' בהאי בר ז' הוא ואשתהויי אשתהי כרבי ולד מעליא הוא לכל מילי אפילו להקל כלו חדשיו ולא גמרו סימניו נמי ולד מעליא הוא לפטור אשת אביו מן היבום ולנחול ולהנחיל ולכל מילי אלא הוא מסימני הסירוס והוא דאמרינן לקמן כל ששערו לקוי וקמ"ל רבי אבהו דצפרניו נמי כשערו דמי וסי' אחד הוא ששניהם מודים על הסירוס והם מסימני בן ח' ולאו למימרא שזה בן ח' הוא אלא בן ט' ויש לו סימני בן ח' ולענין סריס הוזכר בשמועה ולא לענין נפל וכל מאי דאמרינן ולד מעליא הוא ה"מ בששהה שלשים יום בדלא קים לן בגויה שכלו לו חדשיו א"נ קים לן בגויה שכלו לו חדשיו אע"ג דלא שהה שלשים יום הא לא שהה ולא קים לן שכלו לו חדשיו ספיקא הוי ולא עבדי' בה עובדא אע"ג שגמרו סימניו אלא במת תוך למ"ד יום ועמדה אמו ונתקדשה לכהן דחשבינן ביה ולד מעליא ואינה חולצת וראיתי לבעלי פירושים דרכים אחרים בענינים הללו וה"ר אברהם ז"ל האריך בהם הרבה על דרך אחרת ומה שנראה לי כתבתי:

דף כו.

[דף פא ע"א] ורבי יוחנן אמר אף מאכילה בחזה ושוק דנישואי תורה נינהו והיינו דמסייעין ליה לקמן מדתנן אנדרוגינוס נושא לכתחלה כלומר נישואין גמורין הן ולא תפסי קדושין בתריה ודחי' תני אם נשא כלומר חוששין לקדושיו להחמיר מספק א"ל ר"י לר"ל מסבר קא סברית תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני שונה עיגול בעגולין עולה ואי הויא תרומה בזמן הזה דאורייתא גזרינן תרומת פירות אטו תרומת דגן לדידי דגזרנא דרבנן אטו דאורייתא דבדאורייתא ודאי אינו עולה דכל שדרכו הוא א"ל והלא אני שונה חתיכה בחתיכות עולה ואנא אוקימנא לה כדרב ששא בריה דרב אידי דאמר רישא בטומאת משקין דרבנן והנה חתיכה שהיא גדולה מעיגול והיא מאת שדרכו בטלה בדרבנן ולא גזרינן דרבנן אטו דאורייתא וכ"ש עיגול והיינו דאמרינן מי סברת כל שדרכו שנינו את שדרכו שנינו מאי חתיכה וכו' קתני מיהא רישא תעלה וקשיא בין לר"י בין לר"ל דקס"ד את שדרכו היא ומוקמינן לה אליבא דרשב"ל רישא בשנימוחה וסיפא בשלא נימוחה ורישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאע"ג דכולהו קדשים נינהו תעלה וסיפא רבותא קמ"ל דאע"ג דאיכא רובה חולין [לא] תעלה

לפי שהחולין קרובים ליבטל יותר מן הקדש ועיקרה במס' תרומות בפ' ה' פלוגתא דב"ש וב"ה בסאה תרומה טמאה שנפל למאה סאה תרומה טהורה וכו' כראיתא התם והיינו דאמרי' טהורה בטהורה עדיף ליה כלומר לפי שהחולין הם המבטלין ורב ששא בריה דרב אידי מפרש לה אליבא דר"י בטומאת משקין מדרבנן ולא גזרינן דרבנן אטו דאורייתא וכן אתה מפרש בכל הני אמוראי שהוזכרו באותה שמועה שמתרצין אותה לר"י או לר"ל מר כדאית ליה ומר כדאית ליה רבא מתרץ אליבא דר"ל עד כאן לא גזר ר"ל אלא בתרומה דעון מיתה אבל באיסור לאו מחמרינן בהקדש הואיל ומיבדל בדילי אינשי מיניה וערלה וכלאי הכרם שאני דאע"ג דאיסור לאו נינהו הא אית בהו איסור הנאה ולא בדילי אינשי מינייהו ורב אשי מתרץ אליבא דר"י כלומר כי קאמר ר"י הלא אני שונה חתיכה בחתיכות עולה ה"ק והלא חתיכה שהיא גדולה מעיגול בטלה לפי שאף היא מכל שדרכו היא ואנו את שדרכו לימנות שנינו ל"ש עיגול ול"ש חתיכה דין הוא שתעלה וסיפא דקתני לא תעלה היינו טעמא דה"ל דבר שיש לו מתירין:

דף כח.

[דף פח ע"ב] הב"ע בפסולי עדות וכר' נחמיה פי' כגון דאתו בתרי פסולי עדות ואמרי לא מת ויכולין הם להכחיש העד הראשון שנשאת על פיו בבית דין דבתר רוב דעות אזלי' כר' נחמיה ומסקנא ה"ג אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי כלומר כאיש אחד באיש אחד והלך (אחר ביתו) [אותו] שהאמינה תורה:

דף כט.

אמר רב יבמה קדושין אין בה נשואין יש בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים פי' להצריכה גט נאמרה שמועה זו שהנשואין תופסין בה וצריכה גט וקדושין אין תופסין בה ורב לטעמיה דאמר אין קדושין תופסין ביבמה ולית הלכתא כוותיה אלא קדושין ונשואין כולן תופסין בה כשמואל ולשמואל הא לא מיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים שזו תופסין בה קידושין ונשואין ואשה שהלך בעלה למדינת הים אין קדושין תופסין בה אלא נשואין וכיון דהלכתא כשמואל לא היה לו לרי"ף ז"ל לכתוב שמועה זו כל עיקר דהא לא גמרינן מינה ולא מידי ולאסרה על היבם ממתני' דהכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר נפקא ומהתם גמרינן לה ולא מדרב כמו שפירשוה בירושלמי הא לצאת מזה מזה דברי הכל תצא:

דף כט:

איכא דאמרי הא לא תיבעי לך דאפילו איהי מהימנא כי תיבעי לך למשרי יבמה לעלמא וכו' אמר להו רב ששת תניתוה אמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת וכו' וקשיא לן מאי קא פשיט מינה הא נמי ודאי פשיטא דאפילו היא נמי מהימנא כדתנן האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת י"ל הכי פשיט מינה רב ששת מדקתני במתני' דהתם מת בעלי ואה"כ מת בני נאמנת מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת פשיט דהתם משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר הוא דמהימנא דבחזקת לשוק היא עומדת שהרי בחזקת קיימין היו שניהם עד שבאה היא אבל הכא מדקתני אמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעליך ונתיבמה ומת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ובהני בבי תרוייהו ע"כ בעד אחד עסקינן כדאמרינן היכי דמי וכו' אלמא כי היכי דמת בנך ואח"כ מת בעליך נאמן עד אחד ואפילו לאפוקי מחזקה שהרי בחזקת לשוק עומדת שהרי הלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים משא"כ בה שאינה נאמנת בכך הם ה"נ מת בעליך ואח"כ מת בנך נאמן עד אחר ואפילו לאפוקה מחזקת איסור כגון ששמעו בהם שמתו שניהם ואין ידוע אי זהו מהם מת ראשון שמאחר שאינן בחזקת קיימין אינה בחזקת לשוק א"נ כגון דאמר עד אחד ניתן לו בן במדינת הים ומת הוא ואח"כ מת בנו והיא עצמה אינה נאמנת בכך להתיר עצמה לשוק לומר בעלי היה שמת ראשון שאין כאן לומר הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואפילו כהאי גוונא עד אחד מהימן דמה חתם עד אחד מהימן טפי מינה אף הכא נמי עד אחד מהימן טפי מינה וכגון ששמעו בהם שמתו דהא קתני מת בעלי ואח"כ מת בנך דומיא דמת בנך ואח"כ מת בעליך א"נ כגון דאמר ע"א ניתן לו בן במדינת הים ומת הוא ואח"כ מת בנו ודחיא לה ואוקימנא בעדי הזמה ובין רישא ובין סיפא לא תפשוט מינה דעד אחד מהימן טפי מינה לאפוקה מחזקתה מיהו כיון שפסק הרי"ף ז"ל כרב ששת (כמבואר ברא"ש סימן ד') הלכה כתרוייהו דעד אחד נאמן אפילו לאפוקה מחזקה וכ"ש לומר מת בעלה כדי שתתייבם דהא אפילו היא נמי מהימנא:

א"ל רב חנילאי לרב אשי ת"ש אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא ולא מתה אחותי שאכנס לביתה וכו' וליטעמיך אימא סיפא וקשיא לן מאיהי גופא הוה יכול לאקשויי מסיפא דרישא דקתני ולא מתה אחותי וניחא לן דלמא דיקא דרישא משום רישא דרישא נקט לה הא עד אחד נאמן ותנא סיפא אטו רישא אלא סיפא דקתני אין האיש נאמן ואי דייקת ואמרת הא עד אחד נאמן הא לא איצטריכא ליה לא משום רישא דסיפא כולה פירקין דהאשה שלום בהדיא הוא שמשיאין על פי האשה ועל פי עד אחד

וכן מיבמין ומשום סיפא דסיפא לא אתיא דהא לאו הכי הוא דלא מהימן בה עד אחד אלא כי איצטריך לר"ע איצטריך ולא משום דוקיא אלא היא גופה קמ"ל דסד"א חיישינן אקלקולא דזרעא קמ"ל דלא מהימנא אפילו היא עצמה וכ"ש עד אחד דאקלקולא דידה חיישינן אקלקולא דזרעא לא חיישינן וה"ר שלמה ז"ל לא גריס לה וה"ר אברהם ז"ל מפרש לה בקלקולא דצערא דגופא משום דסניא ליה ואני אומר אקלקולא דידיה כגון אשה שהלך בעלה למדינת הים שהיתה מקולקלת על בעלה הראשון שהיה לה אבל זו שאין לה בעל אע"פ שאנו אומרים תצא מזה ומזה כלומר מיבם ומבעל הראשון אין זה קלקול דבלחודה עיילא ובלחודה נפקא:

דף ל:

צריך לדקדק ולעיין באשתו וגיסו בפסק הרי"ף ז"ל (הביאו הרא"ש בסי' ו' עד כתב הראב"ד) מאי אהני לן הלכה כר' יוסי מאחר דלא איתברר בגמרא טעמיה אי כרב אמי אי כר' יצחק נפחא ואי איתמר הלכה אפוסל או שאינו פוסל ומאי דפסק נמי לא עבדי עובדא במאי הוה לה למעבד ומאי דמוקים לה ר"י נפחא לעולם אסיפא כלומר בעד אחד והוא ריהטא דכולי פרקין ועלה אמרינן בריש שמעתין ואע"ג דאזל אשתו וגיסו למדינת הים דאהני הני נישואין למירמא אשת גיסו אגיסו וכו' והרב ר"ח ז"ל כתב בפסק שלו מאתקפתיה דרב יוסף ומפירוקא דאביי לא מסיימא מלתא והלכה כרבי יוסי ומסתבר לי כיון דהלכה כר"י ובין לר' אמי ובין לרבי יצחק נפחא היכא דאזיל אשתו וגיסו אי נשאת על פי עדים אינו פוסל ע"י אחרים ואינו פוסל על ידי עצמו ובין מדרבי אמי ובין מדר' יצחק נפחא שמעינן דר' יוסי כר"ש ס"ל לר' אמי כדמפרש טעמיה ולר' יצחק נמי דעד כאן לא קאמר ד"י בארוסתו וגיסו דפוסל ע"י אחרים אלא משום דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין וגרש זה ונשא זה וצריכה גט משני ואסורה לראשון משום דנשאת בעד אחד דהא מוקים ליה כולה אסיפא בעד אחד כדקתני סיפא אמר לה מת בעליך ונתקדשה דהא בעד אחד והא נמי בעד אחד אלמא בב' עדים אפילו בארוסתו וגיסו אינו פוסל ע"י אחרים ואע"ג דאיכא למימר גרש זה ונשא זה וממילא שמעינן דר' יוסי נמי כר"ש ס"ל דאמר אם נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו הלכך הא דאמרינן לעיל בגמרא דלא עבדינן עובדא במאי ה"ל למעבד והיינו נשאת ע"פ עדים לכתחלה הוא דלא שריא לה לחזור לו אבל אם עברה וחזרה לו לא תצא ואין הולד ממזר ממנו דהא רב ושמואל תרוייהו סבירא ליה מותרת לחזור לו והכי הלכתא הלכך לא דחי' להו למימריהן דהני אשלי רברבי בדיעבד אי נמי שיש לומר אפילו לכתחלה ויש לפרש הא

דאמרינן רב פפא סבר למעבד עובדא במאי הוה לה למעבד לאו כשנשאת על פי עדים דבהדיא פסקו לה הלכתא רב ושמואל אלא כגון הני מתניאתא דלעיל דאתיא בגמ' כגון כונס את יבמתו שאמרו לה לצרתה היא מעוברת ונשאת ונמצאו דברים בדאין ונמצאת זו איילונית א"נ בגט שנתנו למי שאינו בקי בו לקרותו ואמר לה שהוא כשר כגון אלו הדברים ודומיהם סבר רב פפא למימר מאי ה"ל למעבד א"ל רב הונא בריה ררב יהושע הא תני הני מתניאתא ואמר ליה ר"פ לאו שנינהו איבעי לה לאמתוני ואיבעי לה לאקרויי גטה וזו הואיל והמתינה ואמרו לה כך או שנתנה הגט לקרותו וטעה בו הקורא שאמר לה כשר הוא אנוסה היא דמאי הוה לה למעבד ואמר ליה רב הונא [בריה דרב יהושע] ואנן אשנויי ניקום ונסמוך לאפוקי מתניאתא מפשטייהו ולהקל בדבר מוטב להשוות מדותינו לומר שהמשניות בכל ענין נשנו ולא פליגי רבנן שלא לתת דברינו לשיעורין אבל לשנשאת ע"פ עדים לאו דינא ולאו דיינא שהרי שנינו מותרת לחזור לו ואמר רב הכי הלכתא ואמר שמואל נמי הלכה כר' יוסי וסוגיין בכולה שמעתא הכי דנשאת ע"פ עדים מותרת לחזור לו זה נראה לי וישר בעיני אע"פ שהוא שלא כפירוש ה"ר שלמה ז"ל ולא כפסק הרי"ף ז"ל:

דף לא.

והא דתנן בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין וכך כתב הרי"ף ז"ל עלה מאמר תחלה פוסל אבל בגט לא הזכיר כלום וכן הדברים מוכיחים כן דע"כ לא קאמר בגמרא יש לו גט אלא לטעמיה דר"מ דאמר יש לו חליצה אבל לרבנן דאמרי אין חליצת קטן כלום ה"ה לגטו אבל מאמר אית ליה וזוטר דלא מהניא מאמרו בתר מאמר דגדול ולא בתר גט דגדול מדאמרינן עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ולא אמרי' כמאמרו כי היכי דדייקינן בגמרא לר"מ מדתני כגט בגדול ולא קתני כגיטו והיינו דאמרינן מאמר תחלה פוסל לבסוף לא פסיל:

והא דתנן בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת וכו' ואוקימנא בגמרא תנאי היא ואנן כתנא דמתני' דארבעה אחין נקיטין לחומרא והרי"ף ז"ל השמיט מלכתוב זה כמו שהשמיט מלכתוב אוקמתא דרב פפא בפרק ארבעה אחין כגון דנפלה הך דאינה חמות תחלה ומנהגו ז"ל לקצר:

דף לג:

מה שכתב הרי"ף ז"ל במן הארכובה ולמעלה דלאו בנחתכה רגלו עסקינן לא נראה לי מדקא רמינן עלה רגלים פרט לבעלי קבין ומ"ש תחלה קודם הגהה היה יותר נראה [וז"ל דמאן דאיפסקא רגליה מארכובה ולמטה דבעי לתרוציה לשארא על ארעא וחליץ וכן נמי בדלא איפסקא רגלי' בעי לתרוציה על ארעא וחליץ עכ"ל ובאשר"י שהעתיקו לרי"ף ליתא שם אלא דהרי"ף לא איירי בפסיקת רגלים אלא כגון שקשר רצועות כמו שמבואר ברא"ש לשון הרי"ף בסימן ז'] וכן פירש רש"י ז"ל:

דף לד:

[1][אמר רבי זרחיה הלוי מקומות חסרים בהלכות נראה במעות ידי סופר ואולי יצאה הטעות מידי הספר הראשון כי נמצא החסרון הוה בכל הנוסחאות שבאו לידינו: אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין ואין כותבין גט מיאון אא"כ מכירין חיישינן לב"ד טועין דילמא לא דייקי בתר עדים ולא כן היא עיקר הגרסא אלא לא חיישינן לב"ד טועין דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי והוא החליף שתי הסברות זו בזו ועוד שאמר וכבר כתבנוהו בפרק יש נוחלין ושם נמצאו הדברים כתובים כל אופניהם]:

דף לו.

כי אתא רבין אר"י מיאנה ליה מותרת לאחיו ולא הודו לו מאן לא הודו לו אמר אבי רב דאמר מיאנה בזה אסורה לזה וכ"ש לו מידי דהוה אבעלת הגט אבל רבי אושעיא הודה לו דאמר אינה ממאנת לזיקתו אפילו בזיקת יבם אחר וכ"ש בשני יבמין וכן רב אסי הודה לו דכי אמרינן מותרת לאחים לכל האחים קאמרינן ואפילו לו נמצא שהודו לו רבי הושעיא ורב אסי אבל לא רב וה"ה לשמואל דהא אמר שמואל לזה ולא לו ורב ומחלקתו קאמרינן דלא הודו לו רבא אמר לא הודו לו אף רבי הושעיא דהוא אמר מותרת לאחין לכולן דאינה ממאנת בזיקת שני יבמין אבל בזיקת יבם אחר ה"נ דממאנת ואינה צריכה חליצה ור' אושעיא הא אמר אפילו ביבם אחד אינה ממאנת לזיקתו וכ"ש דרב לא הודה לו אבל רב אסי הודה לו היינו מימרא דרב אסי בעיניה ואמרי לה לא הודה לו אף דב אסי דכי אמר מותרת לאחין דוקא לאחין הנשארין ולא לו דהיינו כשמואל ולא כרב אסי דאמר מותרת אפילו לו וכן רבי הושעיא לא הודה לו וכן רב לא הודה לו

[1]בכל הדפוסים הציגו זאת בסוף מסכת חולין ואנחנו הצגנוהו כאן במקומו וכן בפרק האשה שלום.

כדאמרינן לעיל וכל בתרא דלא הודה לו מוסיף הוא על קמאי וא"ת ליחשוב נמי דעולא דאמר ממאנת אף לזיקתו ומותרת אפילו לעלמא והכא לא אמרינן מותרת אלא לאחין אבל לא לעלמא הא ל"ק דעולא תלמידו של ר' יוחנן הוא ולאו אורחיה למימר לא הודה לו תלמידו לר"י ובר פלוגתיה דרבין הוא ותרוייהו אפשר דאליבא דר"י פליגי והרי"ף ז"ל פסק כעולא וכרבין (כמו שמבואר ברא"ש סי' א') למימרא דלא פליגי אהדדי ואין נראין דבריו ומסתברא דבכל הלין פלוגתא אזלינן לחומרא כר"י וכרבי הושעיא אסורה לעלמא כרבי הושעיא ואפילו בחד יבם ואסורה לו לר"י וכמ"ד לא הודה לו רב אסי והריא"ף ז"ל סבירא ליה ררב ושמואל ורב אסי ור"י כולהו בשטתיה דעולא קיימי אלא שדברי עולא בזיקת יבם אחד ודבריהם בזיקת שני יבמין ולדידן לא איסתברא לן משום דמשמע מכללא לרב ושמואל ור"י מיאנה בזה ובזה אסורה לזה ולזה ואסורה נמי לעלמא דהא ודאי דמיא לבעלת הגט דהא אמרה לא צבינא ולא רעינא לא בך ולא בחברך והא דלא כרבי הושעיא ודלא כעולא ורב אסי דאילו לרבי הושעיא אינה ממאנת לזיקתו כלל ואילו לעולא ולדב אסי כיון דקא עקרה לה לכולא זיקה נישואין קמאי קא עקרה ומותרת להם ומותרת נמי לעלמא והיינו דאמרינן בגמרא לרב אסי בחד יבם ה"ג דמצי עקרה כלומר ומותרת נמי אפילו לעלמא וה"ה בשני יבמין כשמיאנה בשניהם שהרי מיאנה בכל הזיקה כולה הילכך לא מתחוורן שמעתא מאחר דפליגין אמוראי אהדדי כולהו או רוביהו ולא איפסיקא בהו הלכתא ולית לן למנקט בה לקולא טפי ממאי דכתיבת אסורה לו ואסורה לעלמא ומותרת לאחין כשמיאנה ביבם אחד ולא באחיו ואם מיאנה בשניהם אסורה לשניהם ואסורה נמי לעלמא דהא ודאי מיחלפא בבעלת הגט ואין הפרש בין בשמיאנה במאמרו בין שמיאנה בזיקתו:

דף לו:

אר"י אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס קשיא לן בשמעתא דרב' אמר ג' מדות בקטנה דבמיאון אמרי' כל קטנה שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן והם ה"נ אמרינן בגיטין כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אלמא שיעור אחד לשתיהן ובג' מדו' דרב' חלוקות זו מזו וחילוף יש בין גרסת הגאונים ובין גרסת רש"י ז"ל ויש מתרצים התם במתני' בקטנה שהשיאוה אמה ואחיה דעלה אייריי ר"ח בן אנטיגנוס והכא בשמעתא דרבה אייריי במתקדשת למיאון מעצמה ולפיכך צריכה להיות גדולה יותר ויש מתרצים כי שמירת הקידושין יותר גדולה משמירת הגט מפני שיש בהם כסף ושוה כסף ולא נהירא דכי אמרינן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה

להתגרש אפילו מדאורייתא דאפי' דיעבד והוא בשיעור שאינה מתקדשת למיאון וכגי' רש"י ז"ל וכי אמרינן שהיא מתגרשת בקדושי אביה בפעוטות לכתחל' הוא דאמרינן הכי כדי שתהא יודעת לשמור גטה ולשמור עצמה דאי לאו הכי הויא ליה כשוטה שהיא מתגרשת דבר תורה ואמור רבנן נשטית לא יוציא ומפ' חרש שנשא פקחת תברר דבר זה ויש לנו עוד תוספת ביאור בזה במס' גיטין בפרק התקבל:

תניא כותיה דרב אשי מודים חכמים לר"א וכו' פירוש סיעתיה דרב אשי מדפתח תנא במודים ואח"כ הזכיר המחלוקת אלמא דהיא עיקר גזירח:

דף לז:

[דף קט] [תניא כותיה דרב אשי מודים חכמים לר"א כו' פירוש סייעתא דרב אשי מדפתח תנא במודים ואחר כך נזכר המחלוקת אלמא דהיא עיקר גזירה]:

והא דבעי מיניה רבא מרב נחמן צרתה מהו אסיקנא היא חולצת צרתה או חולצת או מתיבמת לרבי אליעזר איבעי ולית הלכתא כותיה אף על פי שהביאה הרי"ף ז"ל בהלכותיו ליתא כלל דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דרבי אליעזר וביתומה בחיי האב מסתברא ל"ש היא ול"ש צרתה חולצת ולא מתיבמת אלא שחליצת הצרה פוטרת את היתומה ואין חליצת היתומה פוטרת את הצרה ואל תתמה היאך יתומה זו חולצת והיא ערוה מן התורה הרי לך דוגמתה בפ' ד' אחין איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתיבמת דאוקימנא לר"ש ואע"ג דאר"ש שתי אחיות לא חולצות ולא מתיבמות גזרה משום איסור מצוה דעלמא. ומפורש בתוספתא ומודים חכמים לר"א בקטנה שהשיאה אביה וגרשה והחזירה ומת שחולצת ולא מתייבמת וכך היא שנויה בגמרא דכתובות בפרק המדיר ויש לנו ללמוד דין הצרה שחולצת ולא מתייבמת גזרה צרה אטו היא דלא גרעה מצרת זיקת ב' יבמין:

אתמר קטנה שלא מיאנה וכו' מה שכתב הרי"ף ז"ל בשמעתא דקטנה שלא מיאנה כיון דלא איפסיקא הלכתא בהדיא הא מלתא ספיקא הויא וכו' כדכתיבנא בהלכות (ומבואר ברא"ש בסי' ז' עד והראב"ד) דברים מעורבבין הם בעיני מאי קא מספקא ליה ומאי פסק ההלכה קא בעי ומאי ניהו שנויא דלא סמיך עליה והא פלוגתא דרב ושמואל כשבעל היא והוא גופיה אמר דברייתא הויא תיובתיה דשמואל בשבעל ובשלא בעל ליכא פלוגתא דצריכה גט מתרוייהו דהכין קם ליה שנויא דאוקים בגמרא בשבעל ושנויא להחמיר הוא ולא להקל וסמכינן עלה וא"ת דכי אמרינן בשבעל הכי אמרינן אבל בשלא בעל צריכה גט משני ולא מראשון הא ליכא למימר ומעולם לא היה אדם שחלק בדבר שבודאי

צריכה גט מראשון ומשנה שלימה שנינו כל מקום שיש חליצה אין מיאון כתב הרי"ף ז"ל הלכות מיאון בכלל הפ' הזה:

דף לח:

מתני' בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ירושלמי אפילו לא בא על הקטנה פסל את החרשת שאילו לא בא על הקטנה ומתה היה מותר בחרשת ועכשיו שבא עליה אפילו מתה פסל את החרשת וכן פקחת וחרשת כיוצא בה יגדלו זה עם זה וקשיא לי בשלמא לגדלתו צריכין שאין ביאת בן תשע פוטרת ואינו נותן גט עד שיגדיל ויבעול אלא לגדלתה אמאי ויש לומר בפחות מבת שלש שאין ביאתה ביאה צריכה שתגדיל עד שתהא בת ביאה א"נ בשגדל הוא ולא בעל צריכה אף היא שתגדיל כדי שיתן גט למאמרו וחליצה לזיקתו וזה הטעם האחרון יותר נכון:

דף לט.

תנן התם בראשונה היו אומרים שלש נשים וכו' כתב הרי"ף ז"ל (ברא"ש הביאו בסימן י"א) ושמעי' מינה דליתא דשמואל דאמר אין כותבין אגדת מרד על שומרת יבם כתב ה"ר אפרים ז"ל היכי קא פשיט מינה דליתא לדשמואל הא שמואל גופיה הוא קאמר הכא יבם הרי הוא כבעל שאין כופין אותו ליתן גט וכן היבם אין כופין אותו לחלוץ ופליג עליה דרב דאמר אינו כבעל והוא קאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואם איתא דכופין ומבקשין דהא מתני' שייך במורדת אם כן קשיא דשמואל אדשמואל ואמאי שתיק גמרא מיניה אלא ודאי ליתא להאי דוקיא וליכא למשמע מינה דהויא מורדת כלל ולא ש"מ אלא הא לאחר מיתת בעלה אין כופין לחלוץ כפשטה דמתני' אבל אפסידה כתובתה מילתא אחריתי היא ולא שייכא בכופין ומבקשין דהכא כלל אלו דברי הרב ז"ל ונראין דבריו במה שתפס על רבו הרי"ף ז"ל אבל אין אנו מפרשין יבם הרי הוא כבעל כפירושו אלא לומר שהנדר חל עליו כשם שחל על הבעל וצריך חכם שיתיר לה נדרה כשם שהבעל צריך להפר לפי שאין היבם ואף לא הבעל מפר בקודמין:

דף מ.

כתב הרי"ף הילכך כל הנבדקות נבדקות ע"פ נשים הלכה היא בין לחליצה בין למיאון ואילו כתב הלכה היא לחליצה אבל לא למיאון היה הדבר נכון משום דחזקה דרבא מסייעת היא לחליצה אבל לא למיאון הילכך כל הנבדקות לחליצה נבדקות ע"פ נשים

ונאמנת אשה אפי' להקל לאחר הפרק לומר גדולה היא שתחלוץ משום דמסייעא לה חזקה דרבא ולענין מיאון אינו כן אלא אשה נאמנת להחמיר אבל לא להקל עד שיבדקו שני עדים כשרים:

דף מא.

גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וכך הגזירות נגררות זו אחר זו פקח בחרשת אטו חרש בחרשת דהכא חרשת והכא חרשת וחרש בחרשת אטו חרש בפקחת דהכא חרש והכא חרש והדר גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא:

דף מב:

מה שכתב הרי"ף ז"ל בעד אחד במלחמה כל מה שכתב בו אינו ע"ד נכון (הביאו הרא"ש בסימן ב' ג') אלא זה הפסק הוא הנכון עד אחד במלחמה בעיא ולא איפשיטא ולא שרינן ליה ואי אמר מת וקברתיו פשיטא דמהימן דהא אפילו היא נמי מהימנא ומעשה בשני ת"ח אוקימנא כגון דאמרן סימני דלאו עלייהו סמכינן אלא אסימנין וה"ה לעד אחר וה"מ כשראו הטביעה שטבעו בים דהויא לה כמלחמה ואמרו בדדמי אבל היכא שלא ראו הטביעה אלא שראוהו לאהר שהעלותו מן המים מהימן וההוא דאסקוה אגשרא דשיבסתנא ואסבה רבא לדביתהו אפומא דשושבינה בשלא ראה הטביעה אלא שראוהו לאחר שהעלותו דהא לאו כמלחמה דמי וכן מוכיח לשון הגמרא שאלו ראו הטביעה בים ואלו לא ראו ומ"ה ה"ל האי כמלחמה דאמר בדדמי והכא ליכא למימר בדדמי בשני עדים אומרים מת לא דינא ולא דיינא שנאמנין תם בכל ענין:

דף מג.

מי חיישינן לשני יצחק ולשני יוסף בן שמעון או לאו פירוש כשלא הוחזקו ודאמר רבא מנא אמינא לה ואייתי ראיה מחבו בר ננאי וננאי בר חבו והוחזקו התם כיון דנקיט שטרא בידיה כשלא הוחזקו דהכא דמי דאי הוחזקו הכא לא הוה אמר רבא בכי הא דלא חיישינן דודאי חיישינן ודאמרי' יבדק כל העולם כולו פי' סביבות נהרדעא שמא יצא אדם משם ששמותם כדרך שרגילין לצאת משם דעובדא דלקמן דבדוק רבנן מסורא ועד נהרדעא ואביי לא חש התם מאחר דבדיק רבנן ורבא חש ליה כיון דאשכחו תרי ענן בן חייא בנהרדעא חד מחגרא וחד שלים והרי"ף ז"ל פסק כרבא ואזלא כטעמיה דרבא אפי' במקום שהשיירות מצויות אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון אין אי לא לא ור' זירא

פליג עליה ובבבא מציעא פסק הרי"ף ז"ל כר' זירא ותלין מילי קשיאן אהדדי והוינא יכולין לתרוצי שניא מיתה מגט מתוך שאינה יכולה מכחישתו דייקא ומינסבא ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלתה עליה בתחלתה ובמיתה נקיטין כרבא לקולא דלא חיישינן לשני יוסף בן שמעון וכיון דמצאנו במסכת גיטין שפסק הרי"ף ז"ל דאפילו במקום שהשיירות מצויות ועבר שם אדם לא חיישינן לשני יוסף בן שמעון אא"כ הוחזקו הא ודאי קשיא דידיה אדידיה וכבר כתבנו בענין הזה בפרק כל הגט:

דף מג:

[דף יז ע"ב] ת"ש אמרה מת בעלי וכו'. פי' והא הכא כחמות הבאה לאחר מכן דמיא שהרי חמיה ובעלה למדינת הים ולא מציא אמרה קא אכלה לגורסנאי שאין כאן מצוי הבן לאכול משל האדם אלא משל האב והרי הוא כחמות הבאה לאחר מכאן כשיבא בעלה ממדינת הים תכנס השנאה ביניהם משתאכל גורסנה ודחי שאני התם דגיש ליה צערא כלומר זה הצער ממשמש ובא היא מל' ספינה גוששת שחושבת היא למחר יבא בעלה ממדינת הים ותצערנה אבל למיתה לא חיישא דלא שכיחא כולי האי ולא מסקא אדעתא:

דף מד.

[דף קיח ע"א] תנן עד אומר מת וכו' בשלמא לר"א וכו' אלא לר"י קשיא ותיובתא לא הויא די"ל לאו בצרות גרסי' אלא בב' נשים דעלמא שמעידות בבת אחת ומש"ה לא תנשא לכתחלה כדאמרי' התם במסכת סוטה ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה ור' יוחנן לא אמר דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא אלא בעדות צרה מפני שלא האמינתה תורה כאותה שאומרת מת ואפי' בבת אחת לא הויא הכחשה דצרה הכחשה אבל באשה בעלמא מודה ר"י דהכחשה היא בבת אחת כדאמרי' התם מי' קושיא לר"י מיהת איתיה מפשטא דמתני' מדרישא בצרות סיפא נמי בצרות ותיובתיה לא הויא משום דאיכא למימר הא כדאיתא והא כדאיתא:

דף מד:

[בפרק האשה שלום נמצא כתוב נתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי נאמנת מת יבמי ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת וכו'. ולא כך היא הגרסה אלא כך נתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי מת יבמי

ואח"כ בעלי נאמנת הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים אמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי יבמי ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה וכו' אלה מקומות חסרים]:
בפרק האשה שהלך בעלה וצרתה. רבי חנינא אומר לעצמה שלשה לחברתה לעולם. הרי"ף ז"ל פסק כר' חנינא ואמר הכי מתוקמא בפ' החולץ כוותיה ואנן לאו הכי אתחזי לן דהא אסקה אביי התם מידי תחלוץ ולא תחלוץ קתני לא תינשא ולא תתיבם קתני בלא חליצה ולעולם אי חלץ לה הכי נמי דמשתריא והא שייכא בטעמיה דזעירי דאמר חולצת לאחר תשעה ממה נפשך הלכך מסתברא לן בדוכתא דחיקא דליכא למיקם על בירוריה דמילתא כדאי הוא זעירא לסמוך עליו בשעת הדחק דהא לא תנן במתני' תחלוץ ולא תחלוץ:

דף מה.

סליק